

Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого
Національна академія правових наук України

**ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО В СИСТЕМІ
МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ЗВ'ЯЗКІВ:
МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ**

Матеріали «круглого столу»

(Харків, 4 грудня 2015 року)

За загальною редакцією *А. П. Гетьмана*

Харків
«Право»
2015

УДК 349.6
ББК 67.307
Е45

*За зміст та якість матеріалів
відповідальність несуть автори публікацій*

Екологічне право в системі міждисциплінарних зв'язків: методологічні засади : матеріали «круглого столу» (Харків, 4 груд. 2015 р.) / за заг. ред. А. П. Гетьмана ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Право, 2015. – 344 с.

ISBN 978-966-458-918-2

Збірник містить тези наукових доповідей учасників «круглого столу», що відбувся у м. Харкові 4 грудня 2015 р.

Розраховане на науковців, фахівців у галузі права, студентів юридичних вищих навчальних закладів та всіх, хто цікавиться питаннями екологічного, земельного та аграрного права України.

УДК 349.6
ББК 67.307

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2015
ISBN 978-966-458-918-2 © Офортлення. Видавництво «Право», 2015

інформації про стан довкілля та якість харчових продуктів. Використання технології генної інженерії в Україні потребує пильнішої уваги та відповідального керівництва, широких консультацій з незалежними вченими-фахівцями у галузі екології і біобезпеки та широкої інформації серед населення.

Список використаної літератури:

1. Даценко Л. Є. Правові аспекти біологічної безпеки при проведенні з генетично-модифікованими організмами/ Л. Є. Даценко // Екологічна безпека. – 2008. – № 3–4. – С. 110–114.

Статівка Ольга Олександрівна
аспірантка кафедри екологічного
права Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого

ДО ПИТАННЯ ПРО РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИМ ФОНДОМ УКРАЇНИ

Об'єктивні підстави сьогодення свідчать про значне унеможливлення розвитку системи органів управління заповідною справою через зосередження уваги на подоланні економічної та політичної криз. Однак повна ліквідація кризи можлива за умови реформування абсолютно всіх органів управління, в тому числі системи органів управління природно-заповідним фондом.

Природно-заповідний фонд охороняється як національне надбання, щодо якого встановлюється особливий режим охорони, відтворення і використання. Україна розглядає цей фонд як складову частину світової системи природних територій та об'єктів, що перебувають під особливою охороною. Саме завдання щодо особливої охорони покладається на певні спеціалізовані органи — органи управління природно-заповідним фондом. Значення природно-заповідного фонду, а разом з тим необхідність функціонування ефективної системи управління заповідною справою, посилюється й тим, що природно-заповідний фонд складовим

структурним елементом екологічної мережі, як єдиної територіальної системи. Остання утворюється з метою поліпшення умов для формування та відновлення довкілля, підвищення природно-ресурсного потенціалу території України, збереження ландшафтного та біорізноманіття, місць оселення та зростання цінних видів тваринного та рослинного світу, генетичного фонду, шляхів міграції тварин через поєднання територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також інших територій, які мають особливу цінність для охорони навколишнього середовища і відповідно до законів та міжнародних зобов'язань України підлягають особливій охороні.

Однак, спроби влади здійснити певні реформаторські дії щодо органів управління заповідною справою, на жаль, має негативні тенденції. Проте, це зовсім не виключає й позитивних моментів в намаганнях влади знайти оптимальну інтегровану модель управління природно-заповідним фондом.

Зробивши короткий екскурс до історії незалежної України, проаналізувавши нормативно-правові акти, що видавалися, бачимо, що процес реформування системи органів управління природно-заповідним фондом був запущений в 1995 році. Так, на виконання Програми перспективного розвитку заповідної справи в Україні, затвердженої Постановою Верховної Ради України від 22.09.1994 р. № 177/94-ВР, було передбачено створення у системі Міністерства охорони навколишнього природного середовища України державного органу управління, якому б підпорядковувалися заповідники та національні природні парки України. Таким органом стало Головне управління національних природних парків і заповідної справи. За часів функціонування цього спеціалізованого органу він показав досить позитивні результати. Основним результатом його роботи стало розширення площі територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Крім того, були видані численні нормативно — правові акти, які спрямовувалися на подальший розвиток природно-заповідної справи. Одним з таких документів стала Постанова Кабінету Міністрів України «Про вдосконалення державного управління заповідною справою в Україні» від 12.11.1997 р. № 1259, що діє й досі.

З метою покращення управління заповідною справою, в 2001 році правонаступником Головного управління національних природних парків та заповідної справи стала Державна служба заповідної справи. Без будь-яких заперечень можна сказати, що за 10 років своєї діяльності

Служба показала доволі гарні результати. Одним із найвагоміших результатів стало збільшення площі природно — заповідного фонду з 4,16% на 2001 рік до 5,4% станом на 2010 рік.

Крім того, як результат діяльності Державної Служби заповідної справи був прийнятий Закон України «Про екологічну мережу» в 2004 році, яким вперше було визначено природно-заповідний фонд як складовий структурний елемент екологічної мережі.

Однак, цю досить дієву Службу було ліквідовано в 2011 році у зв'язку з реформуванням системи центральних органів виконавчої влади. Так, Постановою Кабінету Міністрів України «Про ліквідацію урядових органів» від 28 березня 2011 р. № 346 було зроблено вкрай негативний крок у сфері організації, охорони та використання природно-заповідного фонду — ліквідовано урядовий орган державного управління — Державну службу заповідної справи.

Ще однією несприятливою рисою сьогодення є мінімальне правове регулювання управління в галузі організації, охорони та використання природно-заповідного фонду. Мабуть, це тісно пов'язано з тим, що і відсутній спеціалізований орган, який би здійснював державне управління заповідною справою. Отже, правове регулювання здійснення управління природно-заповідним фондом базується на Законі України «Про природно-заповідний фонд» та Положенні про Міністерство екології та природних ресурсів України.

Так, Законом передбачено, що спеціально уповноваженим органом державного управління в галузі організації, охорони та використання природно-заповідного фонду є центральний орган виконавчої влади в галузі охорони навколишнього природного середовища, тобто Міністерство екології та природних ресурсів України. В структурі центрального апарату останнього функціонує Департамент заповідної справи. Зрозуміло, що структурна одиниця Міністерства, штатною чисельністю в 23 особи, не в змозі забезпечити ефективну реалізацію загальнодержавних програм, планів, нормативно-правових актів, які передбачають удосконалення розвитку природно-заповідного фонду.

З огляду на вищезазначені положення, робимо висновок про нагальну потребу сьогодення реформувати систему управління природно-заповідним фондом. Це обґрунтовується найважливішими завданнями щодо збереження та екологічно збалансованого використання природних

ресурсів на території екологічної мережі. Саме тому пропонується інтегрована модель управління природно-заповідним фондом на основі відновлення державного органу зі спеціальним статусом.

Туліна Ельбіс Євгенівна
аспірантка кафедри екологічного
права Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОШИРЕННЯ І ЧИСЕЛЬНОСТІ ВИДІВ ДИКОРОСЛИХ РОСЛИН

На сьогоднішній день дослідження особливостей правового регулювання поширення і чисельності видів дикорослих рослин у науці екологічного права відсутні. Однак деякі згадки можна знайти в працях О. В. Басая, А. Б. Іскоян, А. К. Соколової тощо. Між тим слід наголосити на нагальності вивчення цієї проблеми.

Перш за все наголосимо, що Закон України «Про рослинний світ» від 09.04.1999 р. № 591-XIV містить лише одну статтю, присвячену регулюванню відносин щодо поширення і чисельності окремих видів дикорослих рослин. У цій статті визначено, що задля охорони здоров'я населення, запобігання захворюванням тварин та завданню збитків рослинному світу, господарюючим суб'єктам можуть вживатися заходи з метою регулювання поширення і чисельності окремих видів дикорослих рослин (отруйних, наркотиковмісних, карантинних тощо). Також закріплено, що при вжитті цих заходів не має заподіюватися шкода іншим об'єктам рослинного та тваринного світу.

Крім того, зауважимо, що визначення поняття «регулювання поширення і чисельності видів дикорослих рослин» Закон України «Про рослинний світ» від 09.04.1999 р. № 591-XIV не містить. Це, на наш погляд, є прогалиною, особливо з огляду на актуальність і нагальності вирішення цієї проблеми. Однак, справедливості заради, додамо, що в Законі України «Про мисливське господарство та полювання» від 22.02.2000 р. № 1478-III зазначається, що регулювання чисельності диких тварин — це вилучення (відстріл і відлов) диких тварин, що перебувають у стані природної волі, за умови, що їх чисельність на конкретній території загрожує